

160 godina časopisa "Glasonoša"

Svako zrnce na oltaru roda, neostaje bez svojega ploda!

Časopis "Glasonoša" pokrenuo je u Karlovcu, uređivao i izdavao od 20. 10. 1861. do 1864. godine Abel Lukšić (Karlovac, 1826. – Rijeka, 18. 8. 1901.), hrvatski tiskar, nakladnik i knjižar. Časopis je izlazio polumjesečno na hrvatskom jeziku. Tiskan je u "brzotisku Tiskarskog i književnog zavoda" samoga vlasnika na Zrinskom trgu. Urednici su mu najvjerojatnije bili Ivan Trnski i Skender Fabković. List je imao mnoga "otpravništva" od Karlovca preko Zagreba, Dubrovnika, Kragujevca, Novog Sada i Temišvara do Budima, Beča i Pariza, a oglase je dobivao čak iz Beča, Pešte, Frankfurta na Majni, Hamburga, Pariza... "Glasonoša" ambiciozno okuplja tada istaknuta književna imena, pa u njemu surađuju Ivan Trnski, Medo Pucić, Josip Eugen Tomić, Mirko Bogović, Đuro Deželić, Jovan Sundečić, kao i mladi August Šenoa. Od karlovačkih autora surađuju Radoslav Lopašić, Dragojla Jarnević, Stjepko Ljuboje Lopašić, Edo Asanger, Nikola Ivančević i Skender Fabković. "Glasonoša" je bio prvi ilustrirani list u Hrvatskoj (donosi portrete hrvatskih ličnosti, slike hrvatskih gradova, narodnih nošnji i dr.) te je bio mješavina informativno-ilustriranog i zabavnog glasila. Od 1862. objavljuje prilog "Posao i promet" sa zanimljivim gospodarskim vijestima i bogatim oglasnikom. U sklopu lista navodno je izlazio i literarni prilog "Slovo i slika" (nije sačuvan). Posljednji karlovački broj izašao je 25. 9. 1864. godine.

Abel Lukšić potom seli u Beč, gdje nastavlja izdavati časopis "Glasonoša : Ilustrirani hrvatski časopis za zabavu, pouku, politiku i narodno gospodarstvo" do 31. 12. 1865. godine. Prestao je izlaziti zbog povećanih troškova tiskanja u Beču i smanjenja broja pretplatnika (s oko 1000 pao je na 185), pa je Lukšić bio prisiljen pokrenuti list na njemačkom jeziku, "Slavische Blätter".

Tjednik "Glasonoša" u novom ruhu izlazio je od 1. 1. 1905. do 31. 12. 1909. godine. Uređivao ga je Dušan Lopašić. Konceptijski, sadržajno i tematski svojevrsni je nastavak ukinutog časopisa "Svjetlo" 1904. godine. Donosi vijesti i komentare iz gradskog života, izvještaje sa skupština gradskog zastupstva te kraće vijesti iz Hrvatske i svijeta. List je sklon pravaštvu, a od 1908. u zaglavku je i izravno deklariran kao "Novine Starčevićeve Hrvatske stranke prava" te vodi žestoke političke polemike s "Narodnim glasom", glasilom Hrvatsko-srpske koalicije. Nastavak ovog "Glasonoše" jest časopis "Sloga" (1910. – 1919.).

Posljednji pokušaj izlaženja tjednika "Glasonoša" (1942. – 1943.) počeo je 14. 10. 1942. godine. Vlasnik je i izdavač "Izpostava Glavnog ravnateljstva za promičbu Karlovac", glavni urednik Mirko Zelenika, odgovorni urednik Ivan Betlehem, dok je za upravu odgovarao Franjo Stiplošek. Od prosinca 1942. godine vlasnik i izdavač postaje konzorcij "Glasonoša", predstavnik kojeg je Franjo Mikšić. Njega 23. 1. 1943. nasljeđuje Franjo Stiplošek, a glavni i odgovorni urednik postaje Ivan Betlehem. Izašlo je ukupno četrnaest brojeva, a posljednji s datumom 13. 3. 1943. godine.

Izvor: Karlovački leksikon, Školska knjiga, Zagreb, 2008.

* * * * *

Pozdrav Karlovcu

S bogom, s bogom Karlovče,
Na krajini zviezdo!
S bogom grade ponosni
Sokolovo gnjezdo!

Domorodnog uzhita,
Za slobodom žara;
Tvoje pjesme prepune
Divote i čara;

Vatro živih zdravicah
I kuckanja čaša',
S vinom, koje zemljica
Tvoja ti donša:

Sladko ću se sjećati
I hvale ti nizat,
Širom svieta bijelog
Gdje god budem stizat.

Samo, grade ostani
Pri toj duha snazi,
I k boljemu vremenu
Neuzmično gazi;

Ti si sreće dostojan
Još i mnogo bolje:
Djelaj , živo s' okrci,
Široko t' je polje.

J. Sundečić

U Karlovcu 14. studenog 1861.

Izvor: Glasonoša, 17. 11. 1961.

* * * * *

NAŠIM ČITATELJEM.

U posljednjem broju lanjskoga „Glasonoše“ u onom našem pozivu na dalnju predplatu na naš list navedosmo, kako je izdavanje ovoga lista skopčano s velikim troškom, i izkazasmo, da nam je od potrebe barem 500 predplatnikah po 8 f., samo da dodjemo do vlastitih troškovah, koji kod nedjeljnog izdavanja iznose na godinu do 4000 for. Tomu našem pozivu, uprkos svim našim naporom, i uprkos tomu, da smo posebni naš poziv na predplatu u 6000 iztisakah razposlali uz sve hrvatske listove po čitavoj domovini, odazvalo se je predplatom – do danas, 14. siečnja – samo 258 rodoljubivih dušah!

Što je tomu uzrok, to neznamo, ali toliko znamo, da mi tomu nismo krivi, a drugo nemožemo ni slutiti, već ako uzmemo, da u ovo žalostno vrieme svak živ uzteže se što više, te gleda da prištedi svaki krajcar gdje igdje može.

Ele bilo kako mu drago, faktum postoji, dosta žalostan doduše, da dobismo jedva polovicu predplatnikah kojim se nadasmo. S toga smo prisiljeni „Glasonošu“ samo dva puta na mjesec izdavati, da na biljegah i markah prištedimo što na cieni nakanismo popušćati, da nam se opet prijatelji vrata ako jim to iole dopuščaju okolnosti. „Glasonoša“ će dakle odsele dva puta na mjesec t. j. 15. i posljednjeg svakoga mjeseca u slici, veličini i obsegu današnjega broja izlaziti ter stajat opet samo 6 for. na godinu a 3 for. na pol godine, s tom polakšicom za čitavogodišnje predplatnike, da ćemo im četiri krasne slike (u vriednosti od 6 for.) naših slavnih muževah p. n. gg. Ivana Mažuranića, Petra Preradovića, dra. Franje Račkoga. i Meda Pucića, odmah poštom poslati, čim nam njihova pošiljka od 6 for. franko prispije.

Tko je već dosad sa 8 for. na godinu predplatio, taj može natrag tražiti izviše plaćena 2 for. Ili pako pismeno nam dozvoliti, da mu možemo poslati prva tri svezka časopisa „Slavische Blätter“.

Nedobijemo li nikakovo naredbe u tom pogledu, onda ćemo ta 2 for. upisati na račun godišnje predplate.

Što se sadržaja „Glasonošina“ tiče, to uvjeravamo opetovano, da će naš list u zabavnom i poučnom dielu liepih, zanimivih pripoviedakah, novelah, pjesamah itd. donositi; nego znajući mi dobro, da je političko štivo svemu obćinstvu a osobito našem omililo i postalo mu, rek bi, svakdanjim kruhom, odlučismo dati se i na politiku, te će se naš list latiti i toga posla, nu samo u toliko, u koliko će pretresivanje i političkih pitanjah naše domovine zasiecati u razne struke narodnoga života. Uz to će svaki broj donositi najvažnijih političkih glasovah sa čitavog svieta, i to što kraće i jezgrovitije nacrtanih.

To smo sve nakanili, to sve ćemo ako Bog da svjestno i vierno vršiti i uz to ćemo brižljivo o tom raditi, da hrvatska misô, hrvatski duh, hrvatski jezik u društvenom životu drage naše domovine sve više mah preotme! Nu tomu se hoće i podpore naroda. S toga pozivamo sve svoje stare znance, prijatelje i sve ostale rodoljube, da se prihvate u staro kolo, nek im „Glasonoša“ omili, kao što im je s prva mio bio, kad je pred njih stupio u skromnijoj odori nego sada.

Zavod za tiskarske i umjetne nakladnine
Abela Lakšića.

Izvor: Glasonoša, 15. 1. 1965.